

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО
ЗАХИСТУ УКРАЇНИ**

**ПОМАЗА-ПОНОМАРЕНКО А. Л.
МИКИТЮК Ю. М.**

МОНОГРАФІЯ

**ЦИФРОВІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ VS.
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЦИФРОВІЗАЦІЇ У СФЕРІ
ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ**

Харків – 2021

УДК 352 (477): 322

*Монографію розглянуто та рекомендовано до друку Вченою Радою
Національного університету цивільного захисту України
Протокол № 1 від 30 вересня 2021 року*

Авторський колектив:

Помаза-Пономаренко А. Л., д.держ.упр., с.д. (вступ, розділ 1, підрозділи 3.1 і 3.3);
Микитюк Ю. М. (висновки, розділ 2, підрозділ 3.2).

Рецензенти:

Крюков Олексій Ігорович доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного адміністрування у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України;

Рибальченко Ніна Павлівна кандидат наук з державного управління, старший викладач кафедри публічного управління, адміністрування та права Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного.

Ц21 Помаза-Пономаренко А. Л., Микитюк Ю. М. Цифровізація державної політики vs. державна політика цифровізації у сфері правового регулювання : монографія. Харків: НУЦЗУ, 2021. 200 с.

У монографії визначено наукові підходи до вдосконалення механізмів державної політики у сфері цифровізації правового регулювання в Україні. Розкрито сутність понять «цифровізація державної політики» і «державна політика цифровізації» у межах умовного дискурсу, що дозволив обґрунтувати різницю між цими поняттями. Визначено структуру системи державної політики у сфері цифровізації правового регулювання, визначальне місце в якій (системі) відведено механізмам, адже з'ясовано, що вони приводять її в рух. Проаналізовано й узагальнено форми реалізації державної політики у сфері цифровізації правового регулювання за кордоном з урахуванням євроінтеграційних прагнень України. Охарактеризовано стан функціонування механізмів державної політики у сфері цифровізації правового регулювання в Україні. Виявлено, що цей стан відзначається недосконалістю через наявність низки проблем системного характеру. На цій підставі вперше запропоновано інтеграційну модель розвитку державної політики у сфері цифровізації правового регулювання в Україні. Розроблено практичні рекомендації щодо впровадження системного підходу в межах цієї моделі, що покликаний забезпечити комплексний розвиток механізмів державної політики України у сфері цифровізації на основі оновлення її Концепції та врахування позитивного закордонного досвіду. Табл. 4. Іл. 6. Бібліогр. 210 назв.

УДК 352 (477): 322

© А. Л. Помаза-Пономаренко, Ю. М. Микитюк

© НУЦЗУ, 2021

ВСТУП

Значні зміни у вітчизняній правовій системі обумовлені формуванням нової цифрової реальності, що є визначальним чинником розвитку сучасного суспільства. Це у свою чергу впливає на механізм правового регулювання і діяльність різних державних, правових і соціальних інститутів. Власне кажучи, життя сучасного суспільства набуває все більш динамічний характер, розширюється її простір, змінюються технології. Під впливом глобалізації трансформуються парадигми мислення, удосконалюються інститути громадянського суспільства, органів державної влади, система законодавства. Саме вони забезпечують стан упровадження цифровізації та соціально-економічного розвитку держави. Зважаючи на це, важливим є дослідження особливостей правового регулювання галузі цифровізації та стану державної політики, у межах якої воно реалізується.

Підвищена увага до проблематики цифровізації та державної політики – характерна перманентна ознака українського суспільства, яка притаманна йому останніми роками та актуалізувалася із початком упровадження електронного врядування, тобто не з моменту проголошення незалежності України. Проте це не применшує актуальності даної проблематики. Крім того, відзначимо, що така увага активно привертається на хвилі виникнення соціальної й економічної кризи, яка впливає на свідомість і добробут кожної окремої особистості та суспільства в цілому. Це свідчить про важливість підвищення ефективності функціонування державної політики, а також удосконалення правового забезпечення розвитку цифровізації на вітчизняних теренах.

Світова спільнота намагається комбіновано визначати зміст цифровізації та державної політики у цій сфері, що передбачає розвиток правового регулювання. Свідченням цього є міжнародне законодавство у цій сфері, покликане забезпечити необхідну регламентацію й охорону прав людини та

громадянина під час цифрової трансформації системи державного управління. На цій підставі можемо стверджувати, що на вітчизняних теренах слід забезпечити такий системний підхід до державної політики в умовах цифровізації, який не тільки гарантуватиме соціально-економічний розвиток людей через повноцінну реалізацію їхніх прав із застосуванням ІКТ, а й забезпечуватиме гідне місце Україні на міжнародній арені.

Усе вищевказане становить підґрунтя для дослідження державної політики у сфері цифровізації правового регулювання в Україні з позиції визначення напрямків її е-розвитку, результати якого наведені в даній монографії.

Тема дослідження є актуальною для фундаментальної та прикладної науки. Для формування методологічних засад державної політики у сфері цифровізації велике значення мають наукові здобутки Л. Антонової, С. Белая, О. Борисенко, Л. Грень, О. Громико, А. Дегтяра, С. Домбровської, І. Драгана, О. Дурман, О. Карпенка, С. Квітки, О. Крюкова, І. Лопушинського, С. Майстра, В. Мороза, О. Орлова, Г. Ортіної, І. Парубчака, І. Семенець-Орлової, В. Степанова, В. Тертички, Ю. Ульяновченка, А. Халецької, Е. Щепанського та ін.

Особливості реалізації державної політики у сфері правового регулювання й етики визначалися в наукових роботах Л. Величко, Р. Войтович, Ю. Гарячої, Є. Глухачова, І. Жукової, А. Заєць, К. Лободенко, В. Лутковської, Л. Новак-Каляєвої, О. Рудневої, О. Самофалової, М. Шульги та ін.

У контексті визначення засад та інструментарію правового регулювання цифровізації та державної політики в цьому контексті важливими є розробки зарубіжних учених Д. Аллена, С. Арнштейн, Д. Бланда, Р. Бухта, Р. Ко, С. Ланд, О. Ноттеба, Р. Хікса та ін.

Мета дослідження полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні й розробленні практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державної політики у сфері цифровізації правового регулювання в Україні.

Зважаючи на поставлену мету дослідження, визначено такі науково-теоретичні та практико орієнтовані завдання:

- визначити будову системи державної політики у сфері цифровізації правового регулювання, обґрунтувавши місце механізмів у цій системі;
- охарактеризувати стан функціонування механізмів державної політики у сфері цифровізації правового регулювання в Україні та за кордоном;
- запропонувати напрямки вдосконалення та розвитку механізмів державної політики у сфері цифровізації правового регулювання в Україні.

Слід зазначити, що реалізація завдань дослідження здійснювалася шляхом комплексного використання загальнонаукових і спеціальних методів: історичний (для уточнення етапів формування механізмів державної політики у сфері цифровізації правового регулювання в Україні); логічного аналізу (під час розкриття сутності системи державної політики в цій сфері); порівняльного аналізу (під час дослідження закордонних практик функціонування механізмів такої політики); формалізації й опису (з метою визначення будови комплексного механізму державної політики у сфері цифровізації правового регулювання в Україні) та ін.

Щодо інформаційно-фактологічної бази дослідження, то її становлять: закони та підзаконні акти України; звіти Державної служби статистики України, Організації економічного та соціального розвитку (ОЕСР) та ін..

Наукова новизна монографічної роботи й отриманих результатів полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні та розробленні практичних рекомендацій щодо розвитку державної політики у сфері цифровізації правового регулювання в Україні. При цьому *оригінальність проведеного дослідження* забезпечує запропонована інтеграційна модель розвитку державної політики у сфері цифровізації правового регулювання в Україні, що передбачає оновлення організаційно-правового й інформаційно-аналітичного забезпечення такої політики, у межах якого розроблено практичні рекомендації щодо: 1) розробки стратегії сталого розвитку України в умовах цифровізації на довгостроковий період; 2) удосконалення методики моніторингу, аналізу та прогнозування ситуації в цій сфері, реалізацію якого аргументовано здійснювати з використанням рейтингових оцінок міжнародних організацій ЄС,

ОЕСР та ін.; 3) формування єдиної цифрової платформи, покликаної підвищити дієвість взаємодії публічних інституцій всіх рівнів управління в Україні.

Підгрунття авторських пропозицій становлять: 1) Рекомендації щодо штучного інтелекту, надані ОЕСР у 2019 р. (OECD/LEGAL/0449); 2) Етичні стандарти, визначені в Рекомендаціях CM/Rec(2020)1, схвалених у 2020 р. Комітетом міністрів Ради Європи для держав-членів ЄС щодо впливу алгоритмічних систем на права людини та законодавство України тощо.

Аргументована реалізація таких практико орієнтованих заходів:

– Урядом України – розробка стратегії сталого розвитку України в умовах цифровізації на довгостроковий період. Визнано, що базис оновленої стратегії можуть становити інші чинні нормативно-правові документи (указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019 р. № 722/2019, розпорядження Кабінету Міністрів України «Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні» від 02.12.2020 р. № 1556-р та ін.);

– Мінцифрою України – створення та забезпечення функціонування єдиної цифрової платформи, покликаної підвищити дієвість взаємодії публічних інституцій всіх рівнів управління в Україні.

Ключовим у цьому процесі визнано оновлення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні в таких напрямках:

– уніфікації вітчизняної термінології у сфері цифровізації правового регулювання з тією, що визначена ОЕСР (необхідно внести зміни до Розділу 1 «Загальна частина» Концепції);

– гармонізації вітчизняного правового поля в напрямку формування єдиного цифрового простору (варто внести зміни до підрозділів «Інформаційна безпека» і «Правове регулювання та етика» Концепції);

– усунення розбіжностей у національних правових режимах у сфері цифровізації України та країн-членів ОЕСР, зокрема, під час здійснення регуляторної політики та державно-приватного партнерства (слід внести зміни до підрозділу «Публічне управління» Концепції);